

NEVOILE DE FORMARE PROFESIONALĂ A PERSONALULUI DE SPECIALITATE DIN BIBLIOTECILE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Conf. univ. dr. hab. Nelly ȚURCAN,
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract

The training and professional identity of the librarian is a current problem, driven by the changes that have been made in recent years in the field of librarianship and information science. At the same time, the challenge of change comes from the society, which asks new and innovative services, creativity and counseling from libraries. Change is inevitable for the survival and success of any library in the technological world.

Under these circumstances, the main career way for librarians is lifelong learning. In order to understand what professional skills are needed for librarians from different types of libraries, as well as to better understand the trends and needs of professional training of the infodocumentary specialists in the Republic of Moldova, the Association of Librarians of the Republic of Moldova (ABRM), in collaboration with the Center of Continuing Education of the USM and the National Center for Professional Excellence for Librarians (CNEPB), at the end of 2015, conducted the research on the training needs of library specialists.

Keywords: *the field of librarianship and information science, training, lifelong training, information and communication technology, new and innovative services, library of the Republic of Moldova, the USM Continuing Training Center, the National Center of Professional Excellence for Librarians, Research, Survey.*

INTRODUCERE

Formarea și identitatea profesională a bibliotecarului este o problemă actuală, determinată de schimbările generate din ultimii ani în domeniul biblioteconomiei și al științei informării. Profesiunii din acest domeniu se confruntă cu o provocare dinamică a mediului tehnologic care cere utilizarea extensivă și eficientă a tehnologiei informației și comunicațiilor în scopul supraviețuirii și pentru îndeplinirea necesităților informaționale complexe ale utilizatorilor. Totodată, provocarea schimbării vine și din partea societății, care solicită de la biblioteci servicii noi și inovative, creativitate și consiliere. Schimbarea este inevitabilă pentru supraviețuirea și succesul oricărei biblioteci în lumea tehnologică.

După cum menționează distinsul profesor Ion Stoica, „sunt puține profesiile în perimetrul cărora s-au produs schimbări atât de esențiale și atât de profunde cum este cazul biblioteconomiei și științei informării”¹. Particularitatea activității bibliotecilor este caracterizată prin mobilitate care este asociată cu modificarea resurselor și tehnologiilor informaționale. Totodată, suntem conștienți că și competențele profesionale anterioare foarte rapid pot deveni depășite, trebuie implementate forme și metode inovaționale de activi-

¹ Stoica, Ion. *Structuri și relații informaționale în dezvoltarea învățământului și a cercetării românești*. București: Alternative, 1997, p. 79.

tate în bibliotecă, sunt necesare cunoștințe teoretice din științe conexe. În jurul nostru totul s-a schimbat, inclusiv mediul educațional și informațional, iar cel mai important, s-au schimbat utilizatorii noștri, nevoile și cerințele lor. Pentru a ține pasul cu aceste procese, bibliotecarul trebuie să învețe permanent. Profesioniștii din biblioteconomie și știința informării trebuie să dezvolte competențele profesionale necesare pentru a oferi acces la o gamă cât mai largă și variată de resurse și servicii informaționale, educaționale și socio-culturale.

Actualmente, dezvoltarea dinamică a practicii biblioteconomice, precum și implementarea constantă a inovațiilor necesită actualizarea periodică a cunoștințelor profesionale. Există opinii conform cărora bibliotecarul trebuie să reînnoiască anual circa 5% de cunoștințe teoretice și aproximativ 20% de competențe profesionale. În SUA, de exemplu, a fost determinată unitatea de măsură a uzurii morale a cunoștințelor profesionale – așa-numita *periodă de înjumătățire*¹ a competențelor. Ca urmare a unor noi informații competența profesională este redusă la jumătate. În ultimele decenii, această perioadă este redusă drastic. Dacă 50% din uzura morală a cunoștințelor specialistului, absolventul anului 1940, se constata peste 12 ani, atunci pentru absolventul anului 1960 – deja peste 8-10 ani, iar pentru actualii absolvenți uzura morală a cunoștințelor profesionale se va constata în doar doi-trei ani². Astfel, actualizarea permanentă a cu-

¹ Perioada de înjumătățire sau timpul de înjumătățire (t/2) este durata de timp necesară pentru ca o cantitate să scadă la jumătate față de valoarea măsurată la începutul perioadei. Deși noțiunea este folosită, în special, în fizica și chimia nucleară pentru descrierea fenomenelor de dezintegrare radioactivă, ea poate descrie orice descreștere exponențială.

² Jaffe, Adam B; Trajtenberg, Manuel. *Patents, Citations, and Innovations: A Window on*

noștințelor și competențelor profesionale devine o condiție indispensabilă pentru profesionalismul bibliotecarilor.

În viitor, bineînțeles, rolul personalului de bibliotecă se va schimba și vor fi necesare noi competențe. Aceasta se reflectă în sarcinile, funcțiile și tipurile de personal: bibliotecar, manager de proiect, broker informațional ș.a. În consecință, dezvoltarea competențelor va constitui un element esențial în dezvoltarea bibliotecilor. Competențele actuale ale personalului, precum și cele viitoare sunt dobândite prin educație formală, nonformală și informală, prin experiență practică. Probabil, cel mai important este că bibliotecile continuă să acorde atenție sporită formării profesionale a personalului de specialitate din biblioteci.

În aceste circumstanțe, calea principală a evoluției profesionale a bibliotecarilor constă în formarea pe parcursul întregii vieți. La începutul sec. al XXI-lea paradigma instruirii pentru toată viața a fost înlocuită de una nouă – instruirea pe parcursul întregii vieți. Această idee este stipulată într-o serie de documente legislative și normative aprobate în Republica Moldova: *Codul educației al Republicii Moldova*³ (Capitolul II. *Formarea continuă a adulților*), Hotărârea Guvernului nr. 1224 din 9.11.2004 *Cu privire la organizarea formării profesionale continue*⁴, *Regulamentul privind modul de conferire a categoriilor de calificare a personalului de specialitate din*

the Knowledge Economy. Cambridge: MIT Press, 2002, p. 147.

³ *Codul educației al Republicii Moldova*: Cod nr. 152 din 17.07.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2014, nr. 319-324. [cit. 30.11.2016]. Disponibil: <http://lex.justice.md/md/355156/>.

⁴ *Cu privire la organizarea formării profesionale continue*: Hotărârea Guvernului nr. 1224 din 09.11.2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2003, nr. 208-211. [cit. 30.11.2016]. Disponibil: <http://lex.justice.md/md/298278/>.

bibliotecii, aprobat prin Ordinul Ministerului Culturii nr. 17 din 5.02.2015¹.

Formarea și identitatea profesională a bibliotecarului este o problemă actuală și pentru Republica Moldova, care este determinată de schimbările din ultimii ani. Profesiuniștii în domeniul infodocumentar din țara noastră se confruntă, de asemenea, cu provocarea schimbării din partea societății care cere prestarea unor servicii diversificate și inovative, axate pe utilizarea tehnologiilor informaționale.

Pentru a înțelege ce competențe profesionale sunt necesare bibliotecarilor din diferite tipuri de biblioteci, precum și pentru a înțelege mai bine tendințele și nevoile de formare profesională a specialiștilor din domeniul infodocumentar din Republica Moldova, Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM), în colaborare cu Centrul de Formare Continuă al USM și cu Centrul Național de Excelență Profesională pentru Bibliotecari (CNEPB), a realizat la sfârșitul anului 2015 cercetarea **Studierea nevoilor de formare profesională a personalului de specialitate din biblioteci**.

Motivul pentru abordarea problemei nevoilor de formare profesională este determinat de dezbaterile ce au loc în comunitatea profesională în legătură cu participarea bibliotecilor la diverse proiecte și programe naționale și internaționale, cum ar fi: participarea bibliotecilor publice în Programul *Novateca* și a bibliotecilor universitare în proiectul **TEMPUS Servicii informaționale moderne pentru îmbunătățirea calității studiilor (Modern Information Services for Improvement Study Qua-**

¹ Cu privire la aprobarea Regulamentului privind modul de conferire a categoriilor de calificare a personalului de specialitate din bibliotecii: Legea Ministerului Culturii nr. 17 din 5.02.2015. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2015, nr. 115-123. [citată 30.11.2016]. Disponibil: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=358722&lang=en>

lity), în Proiectul **Modernizarea serviciilor bibliotecilor universitare din Moldova** ș.a. Totodată, realizarea sondajului a fost inclusă în Planul de acțiuni al **Strategiei de dezvoltare a CNEPB** pentru realizarea **Dirjecției strategice 1: Dezvoltarea ofertei educaționale a CNEPB**.

METODOLOGIA CERCETĂRII

Studiul a fost realizat la inițiativa Comisiei de Formare Profesională Continuă a ABRM, în colaborare cu Centrul de Formare Continuă al USM și CNEPB. Analiza datelor a fost realizată de Comisia de Formare Profesională Continuă a ABRM.

Obiectivul principal al studiului a constat în cartografierea privind necesitățile de formare profesională continuă a bibliotecarilor din Republica Moldova; nevoile de dezvoltare a competențelor profesionale, precum și a percepțiilor bibliotecarilor cu privire la posibilitățile de formare profesională continuă.

Obiectivul specific a fost de a consolida capacitatea ABRM de formare profesională continuă. Studiul a avut la bază un sondaj de opinie.

Metodele de colectare a datelor

Pentru studierea necesităților de formare profesională, modalitatea cel mai des folosită în cadrul metodei cantitative este sondajul. Sondajele sunt extrem de utile atunci când datele urmează a fi colectate direct în vederea unei evaluări de bază. În practică, cercetările cantitative, de obicei, sunt realizate prin intermediul unui chestionar. În acest caz, chestionarul a cuprins 36 de întrebări structurate, având ca scop colectarea informației dorite. Chestionarul a inclus întrebări închise, deschise, mixte, precum și întrebări de scală.

Cercetarea s-a realizat în perioada septembrie-decembrie 2015 pe un eșantion de 475 de respondenți din toate tipurile și categoriile de biblioteci ale Sistemului Na-

Tabelul 1. Datele statistice raportate la eșantion

Tipul de bibliotecă	Total bibliotecari	%	Numărul de respondenți conform eșantionului	%
Publice	2448	56,4%	268	56,5%
Universitare	451	10,4%	80	16,8%
Învățământul general	1309	30,2%	97	20,4%
Colegii și școli profesionale	131	3,0%	19	4,0%
Specializate	nu sunt date	-	11	2,3%
Total:	4339	100%	475	100%

Sursa: Date statistice privind activitatea bibliotecilor publice din Republica Moldova în anii 2010-2015 (Date statistice privind activitatea bibliotecilor publice din Republica Moldova în anii 2010-2015 [online]. BNRM, 2016 [citată 30.11.2016]. Disponibil: <http://bnrm.md/files/accesDedicat/Date-statistice-privind-activitatea-bibliotecilor-publice-RM-2010-2015.docx>); Raport statistic privind activitatea bibliotecilor din învățământ pentru anul 2015 (Raport statistic privind activitatea bibliotecilor din învățământ pentru anul 2015 [online]. Ministerul Educației RM, 2016 [citată 30.11.2016]. Disponibil: www.edu.gov.md/sites/default/files/centralizator_raport_statistic_2015-biblioteci_din_invatamint-17.03.16.xlsx).

țional de Biblioteci din Republica Moldova (tabelul 1). Sondajul a fost realizat online.

Marja de eroare de eșantionare este de +/- 4,25 % pentru un nivel de încredere de 95%¹.

Profilul sociodemografic al respondenților este prezentat în tabelul 2.

Tabelul 2. Profilul sociodemografic al respondenților

REZULTATELE STUDIULUI

În cadrul cercetării au fost obținute rezultate cantitative ce derivă din chestionarea online privind:

- necesitatea de formare profesională continuă;
- dezvoltarea competențelor profesionale;
- participarea în programe de formare continuă;
- tematica cursurilor de formare continuă.

¹ Eroarea de eșantionare [online]. smartQuest. [citată 30.11.2016]. Disponibil: http://www.smartquest.ro/ro/resources_2.html

Necesitatea de formare profesională continuă

Q 1. Ce motive vă determină să participați la programele / workshopurile de formare profesională? (puteți alege mai multe variante de răspuns): — *Figura 1*

Pentru majoritatea respondenților participarea la programele de formare continuă este determinată de nevoia de a dobândi noi competențe profesionale (80,2%) și de dorința de a dezvolta competențe utile în plan profesional (64,8%). Deși ponderea celor care participă la programele de formare profesională cu scopul de a obține și a dobândi noi competențe este destul de mare (455 de respondenți), doar 16 din aceștia acordă într-o măsură foarte, iar 178 din respondenți acordă într-o măsură mare timp și resurse pentru pregătirea profesională (Q 2).

Participanții la sondaj au menționat și alte motive care determină participarea în diverse programe de formare continuă, cum ar fi: cunoașterea de noi experiențe, promovarea experienței bibliotecii în care activează bibliotecarii, comunicare și

Tabelul 2. Profilul socio-demografic al respondenților

Variabila	Grup	Nr. de respondenți	Procent
Vârstă	a) până în 25 ani	12	2,5%
	b) 26-35 ani	62	13,1%
	c) 36-45 ani	139	29,3%
	d) 46-57 ani	176	37,1%
	e) 58-65 ani	73	15,4%
	f) peste 66 ani	13	2,7%
Sex	a) feminin	464	97,7%
	b) masculin	11	2,3%
Mediu de rezidență	a) rural	246	51,8%
	b) urban	229	48,2%
Vechimea în muncă generală	a) până în 5 ani	47	9,9%
	b) 6-10 ani	44	9,3%
	c) 11-15 ani	61	12,8%
	d) 16-20 ani	44	9,3%
	e) 21-25 ani	73	15,4%
	f) peste 26	206	43,4%
Vechimea în muncă în biblioteconomie	a) până în 5 ani	105	22,1%
	b) 6-10 ani	62	13,1%
	c) 11-15 ani	60	12,6%
	d) 16-20 ani	37	7,8%
	e) 21-25 ani	64	13,5%
	f) peste 26	147	30,9%
Vechimea în muncă în actuala bibliotecă	a) până în 5 ani	127	26,7%
	b) 6-10 ani	78	16,4%
	c) 11-15 ani	61	12,8%
	d) 16-20 ani	44	9,3%
	e) 21-25 ani	60	12,6%
	f) peste 26	105	22,1%
Post / funcție	a) director & director adjunct de bibliotecă	33	6,9%
	b) șef de bibliotecă / filială	130	27,4%
	c) șef serviciu / șef oficiu	69	14,5%
	d) metodist	7	1,5%
	e) specialist principal	18	3,8%
	f) bibliotecar	215	45,3%
	g) altul	3	0,6%
Pregătirea inițială	a) studii superioare de specialitate (în biblioteconomie)	178	37,5%
	b) studii superioare (alt domeniu)	155	32,6%
	c) studii medii de specialitate (în biblioteconomie)	64	13,5%
	d) studii medii de specialitate (alt domeniu)	64	13,5%
	e) altul	14	2,9%
Categorია de calificare	a) categoria superioară	58	12,2%
	b) categoria I	135	28,4%
	c) categoria II	139	29,3%
	d) fără categorie	143	30,1%

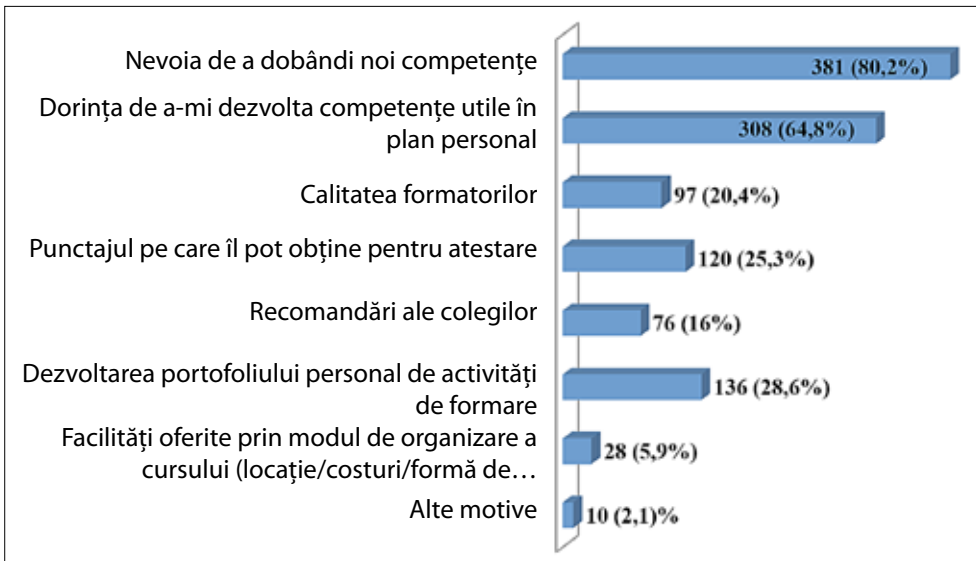

Figura 1

schimb de opinii, împărtășirea experienței colegilor, dezvoltarea pe plan profesional, pentru a avea performanță în activitatea profesională etc.

Q 2. Formarea continuă este pentru Dvs.: — Figura 2

Deși circa 286 (60,2%) din participanții la sondaj au menționat că actualizarea continuă a pregătirii profesionale este foarte importantă (Q 2), doar 16 (3,4%) din respondenți au menționat că într-o măsură foarte mare acordă timp și resurse pentru pregătirea profesională (Q 6). Cu toate acestea, 204 (42,9%) din respondenți afirmă că pregătirea lor profesională actuală corespunde în mare măsură cerințelor postului actual și de perspectivă (Q 9). De asemenea, 271 (57,1%) de bibliotecari consideră că pregătirea continuă asigură în mare măsură succesul în activitatea profesională și dezvoltarea unei cariere în biblioteconomie (Q 11).

Q 3. Motivați alegerea răspunsului Dvs.

Respondenții au motivat răspunsul la întrebarea precedentă. De exemplu, au fost menționate următoarele argumente:

- a fi mai competent, dezvoltarea competențelor – 54;
- acumularea, dezvoltarea cunoștințelor – 51;
- schimb de experiență – 39;
- să cunosc lucruri noi, să fiu la curent cu noutățile din domeniu – 21;
- a crește profesional – 15;
- să capăt informații noi, să fiu mai bine informat – 14;
- dezvoltarea profesională – 10;
- să fiu la curent cu inovațiile din domeniu – 9;
- bun profesionist / specialist – 8;
- asigură succesul profesional – 7;
- pentru atestare – 3;
- formare a competențelor în concordanță cu noile tendințe – 3;
- nu sunt specialist – 2.

Q 6. Acordați în mod constant timp și resurse pentru pregătirea profesională? — Figura 3

Pentru ca să învățăm ceva nou trebuie să generalizăm rezultatele obținute, să analizăm nivelul pe care l-am atins, să facem schimb de experiență cu alți bibliotecari, să actualizăm permanent compe-

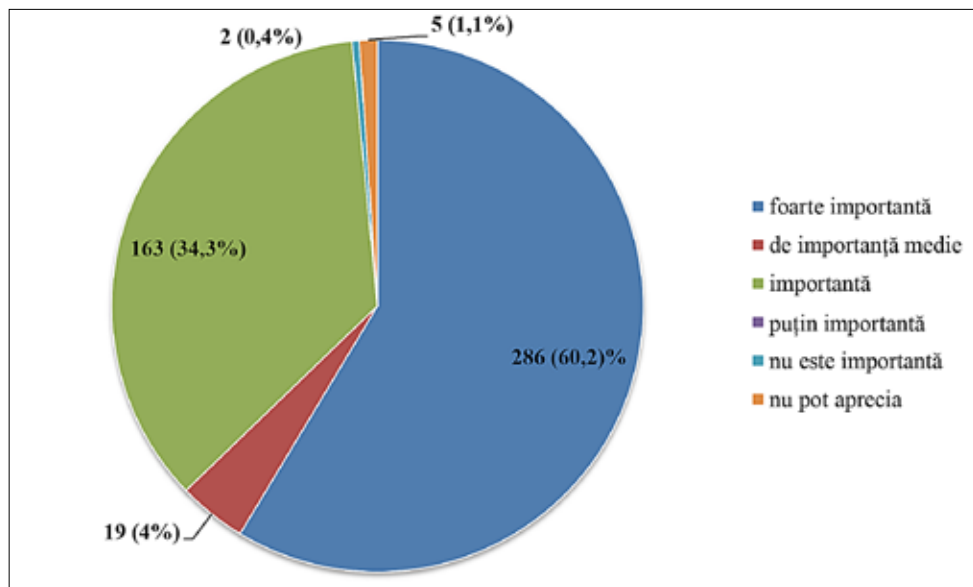

Figura 2

tențele profesionale. Constatăm, însă, că la acest capitol lucrurile nu stau chiar așa cum ne-am fi dorit.

Circa jumătate din respondenți (51,1%) acordă într-o oarecare măsură timp și resurse pentru pregătirea profesională, iar 198 de respondenți (41,7%) acordă într-o măsură mare și foarte mare măsură timp și resurse pentru pregătirea profesională. Din cei care acordă timp și resurse pentru pregătirea profesională majoritatea (37,4%) sunt bibliotecarii cu vârsta cuprinsă între 46-57 ani.

DEZVOLTAREA COMPETENȚELOR PROFESIONALE

Q 9. Credeți că pregătirea Dvs. profesională actuală corespunde cerințelor postului actual și de perspectivă? — Figura 4

Din cei 204 (42,9%) de respondenți care consideră că pregătirea profesională actuală corespunde în mare măsură cerințelor postului actual și de perspectivă, 138 (67,7%) de bibliotecari cred că pregătirea continuă asigură într-o măsură mare suc-

cesul în activitatea profesională și dezvoltarea unei cariere în biblioteconomie, iar 36 (17,6%) – consideră că acest succes va fi asigurat într-o măsură foarte mare.

Potrivit rezultatelor 215 (45,3%) din bibliotecari susțin că pregătirea lor profesională actuală corespunde doar într-o oarecare măsură cerințelor postului actual și de perspectivă. Cu toate acestea, circa a patra parte din acești bibliotecari în ultimii cinci ani nu a participat la nici un program de formare profesională continuă. Majoritatea bibliotecarilor din acest grup au participat la una-două programe de perfecționare.

Q 11. În ce măsură credeți că pregătirea continuă vă asigură succesul în activitatea profesională și dezvoltarea unei cariere în biblioteconomie? — Figura 5

Q 12. Cât de importantă este pentru Dvs. actualizarea continuă a pregătirii profesionale? — Figura 6

Destul de redus este numărul bibliotecarilor care susțin că pregătirea continuă vă asigură în măsură foarte mare succesul în activitatea profesională și dezvoltarea unei cariere în biblioteconomie (Q 11).

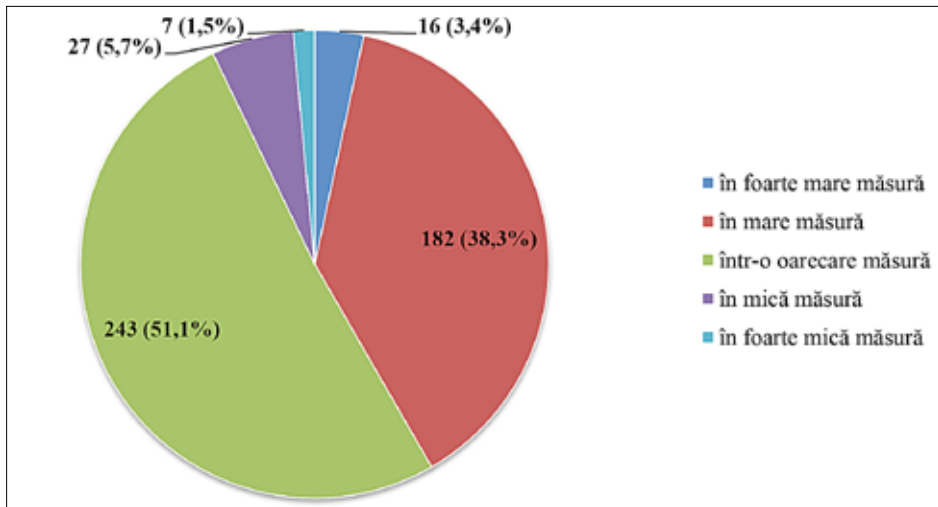

Figura 3

Astfel, doar 66 (13,9%) din bibliotecarii apreciază foarte mult nivelul pregătirii profesionale. O pătrime din respondenți (25,3%) consideră că nivelul de pregătire profesională pe care-l dețin doar într-o oarecare măsură le va asigura succesul profesional.

Factorul determinant pentru menținerea nivelului înalt al competențelor profesionale este actualizarea permanentă a pregătirii profesionale. Din rezultatele obținute constatăm că pentru 63,4%

din respondenți actualizarea continuă a pregătirii profesionale este importantă în mare măsură. Cu toate acestea, din acești bibliotecari doar 125 (41,5%) acordă în mare măsură mult timp și resurse pentru pregătirea profesională, 160 (53,2%) – acordă într-o oarecare măsură mult timp și resurse pentru pregătirea profesională.

Q 14. Ce aspect din pregătirea Dvs. vreți să perfecționați? — Figura 7

Drept rezultat al analizei chestionarului s-a constatat că 54,1% din respondenți

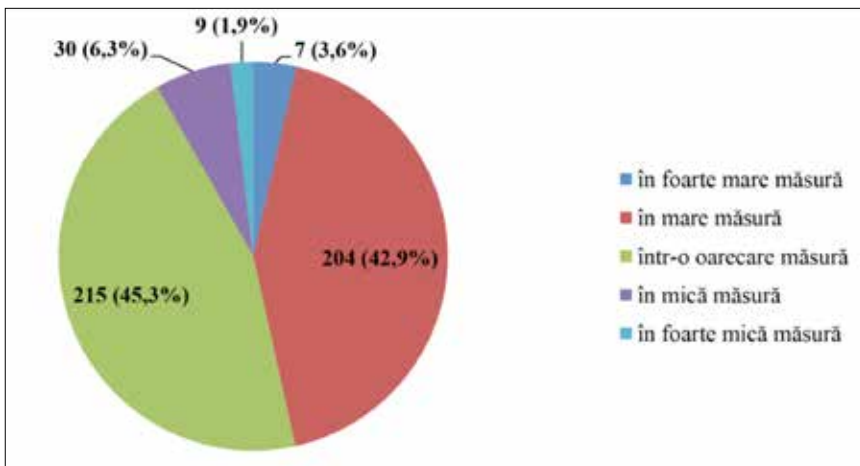

Figura 4

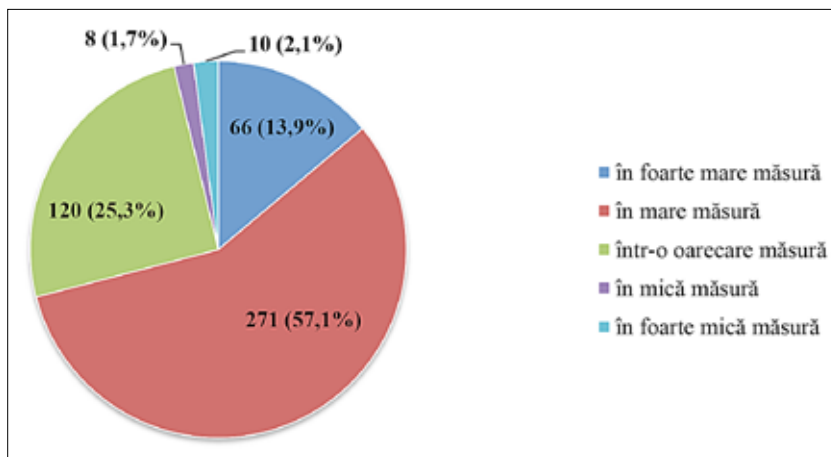

Figura 5

doresc să-și perfecționeze competențele tehnologice. În acest context, este de remarcat că, atunci când acești bibliotecari au fost rugați să enumere competențele ce ar dori să le îmbunătățească (Q 16), circa o jumătate de respondenți au menționat că ar dori să îmbunătățească competența tehnologică. Cealaltă jumătate a menționat că ar dori să îmbunătățească alte competențe (manageriale, de comunicare, digitale ș.a.).

Dintre cei 152 (32%) de respondenți care doresc să-și perfecționeze competențele TIC, doar aproximativ 60 de persoane

au confirmat că ar dori să-și îmbunătățească această competență.

Pentru a verifica aceste răspunsuri la întrebare respondenții au fost rugați să enumere trei aspecte pe care le-ar îmbunătăți în competența lor profesională (Q 16). Răspunsurile la această întrebare (tabelul 3), într-o măsură oarecare, sunt în contradicție cu răspunsul la întrebarea Q 15.

Participanții la sondaj au fost rugați să menționeze de ce au nevoie în cea mai mare măsură colegii de serviciu. Această informație ne permite să vedem care este atitudinea respondenților cu privire la pre-

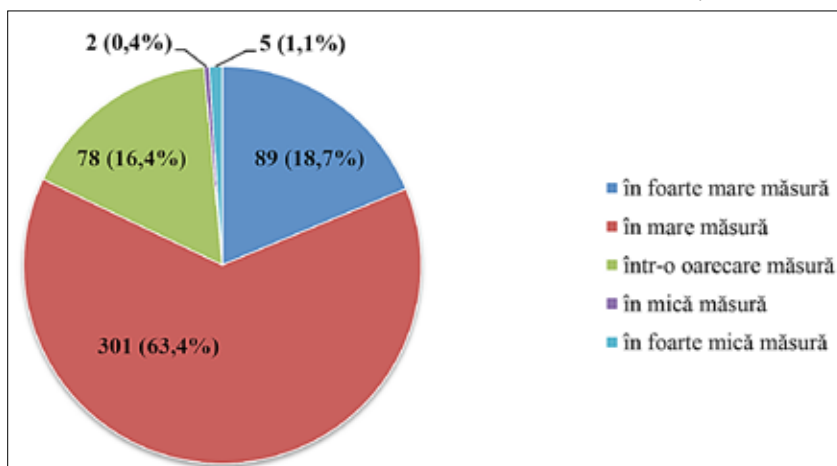

Figura 6

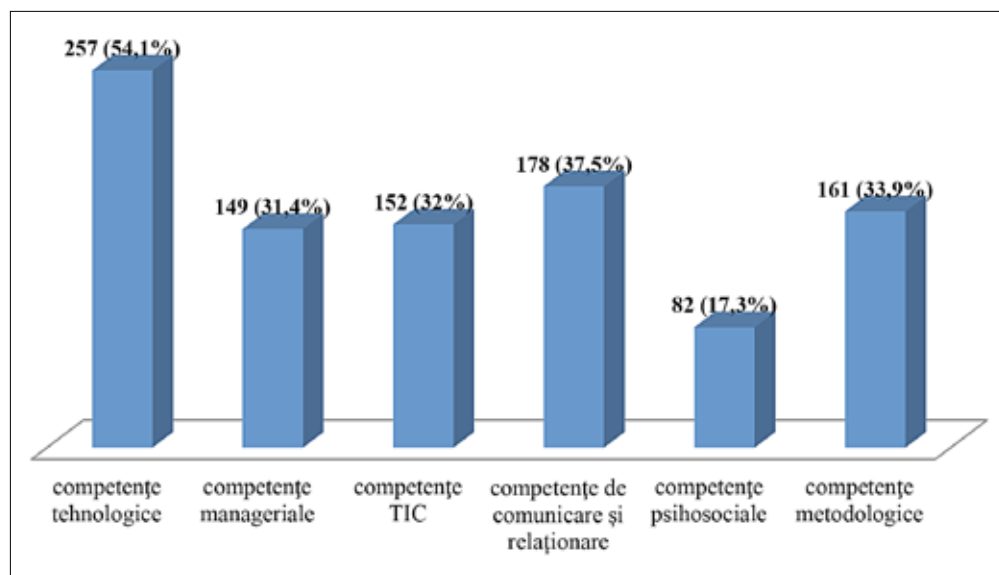

Figura 7

gătirea și competența profesională a colegilor din cadrul unei biblioteci.

Majoritatea (62,9%) din respondenți consideră că în cea mai mare măsură colegii de serviciu au nevoie de actualizarea competențelor de specialitate. În tabelul 4

sunt prezentate opiniile privind cele mai importante nevoi profesionale.

Q 25. De ce credeți că au nevoie în cea mai mare măsură colegii Dvs.? (numerați-le în ordinea importanței, 1 – cea mai importantă):

Tabelul 3. Aspectele pe care bibliotecarii le-ar îmbunătăți în competența profesională

Management, manageriale (managementul comunicării, de proiect, al informației, bibliotecii, calității, resurselor umane, timpului, instituțional, inovațional)
Competențe digitale (TIC, de utilizare a aplicațiilor mobile noi pentru diversificarea serviciilor bibliotecii, utilizarea bazelor de date, lucru cu programele noi de calculator, lucrul cu calculatorul, utilizare a tehnologiilor avansate de analiză și evaluare a rezultatelor, asistate cu softuri specifice, folosirea eficientă a noilor tehnologii)
Comunicare și relaționare (cu publicul cititor, cu utilizatorii, colegii, online, retorică și argumentare, negociere, comunicare profesională)
Inovații (proiectarea și implementarea serviciilor noi, integrarea noilor tehnologii în activitatea bibliotecilor, servicii noi și creative, servicii noi în folosul comunității)
Marketing de bibliotecă (imagine, branding)
Calitatea și evaluarea serviciilor și activității bibliotecii
Leadership, lucrul în echipă
Advocacy și colectare de fonduri
Competențe tehnologice (CZU, elaborarea bibliografiilor, înregistrarea utilizatorilor, colecții de bibliotecă, organizarea activității bibliotecilor pentru copii, prestarea serviciilor informaționale)
Metodologice

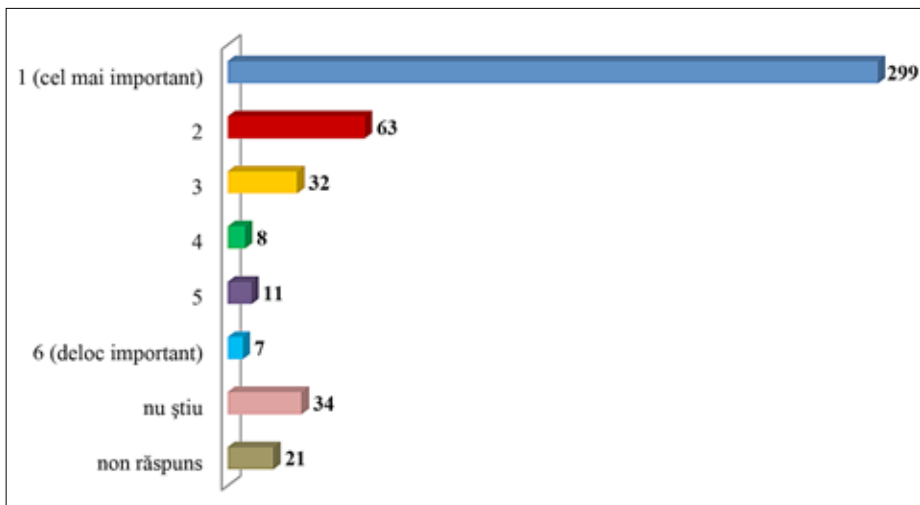

Figura 8

[de actualizarea competențelor de specialitate] — Figura 8

[de cunoașterea legislației specifice domeniului infodocumentar] — Figura 9

[de adecvarea tehnicilor de prestare a serviciilor infodocumentare la cerințele actuale ale utilizatorilor] — Figura 10

[de dezvoltarea abilităților de comunicare cu utilizatorii] — Figura 11

[de dezvoltarea abilităților de comunicare cu ceilalți colegi] — Figura 12

[de dezvoltarea competențelor digitale] — Figura 13

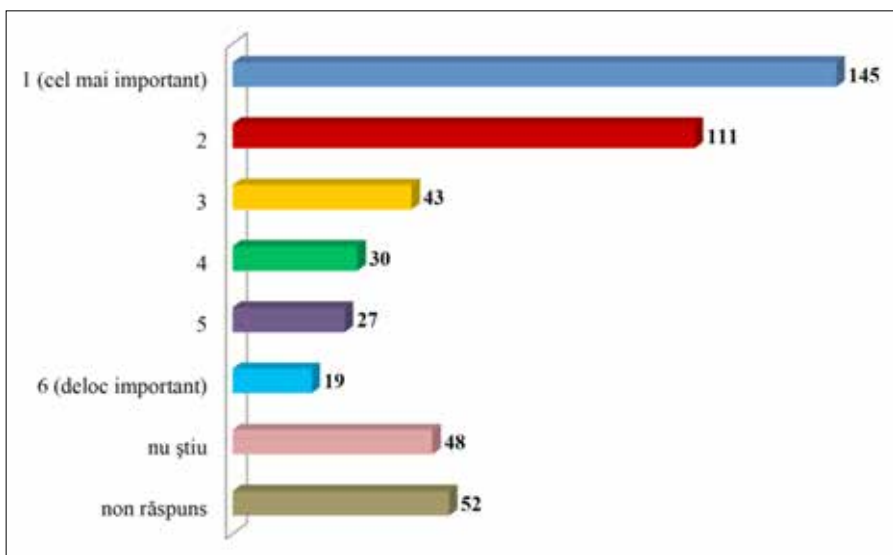

Figura 9

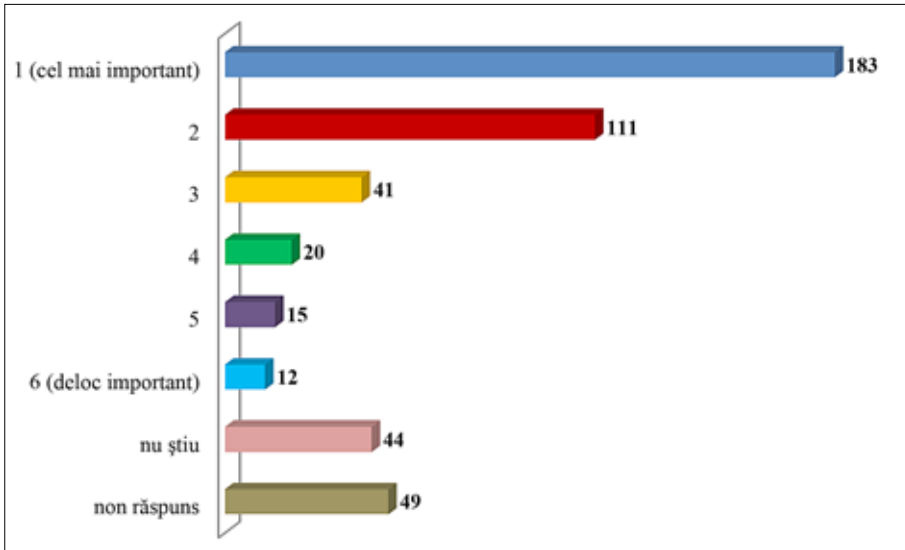

Figura 10

PARTICIPAREA ÎN PROGRAME DE FORMARE CONTINUĂ

Q 4. În câte programe de formare continuă ați fost implicat ca beneficiar în ultimii cinci ani? — Figura 14

Rezultatele sondajului au scos în evidență că 106 (22,3%) din respondenți în

ultimii cinci ani nu au urmat nici un curs de formare profesională. În ceea ce privește pregătirea inițială a acestor bibliotecari, constatăm că 51 din acești bibliotecari nu au studii biblioteconomice. Cea mai mare parte din cei care nu au urmat nici un curs de formare continuă, sunt fără categorie

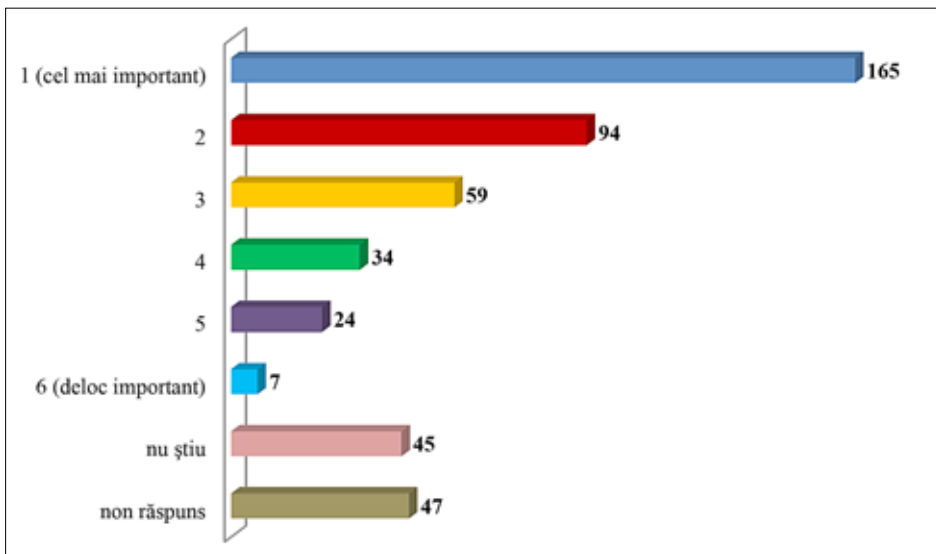

Figura 11

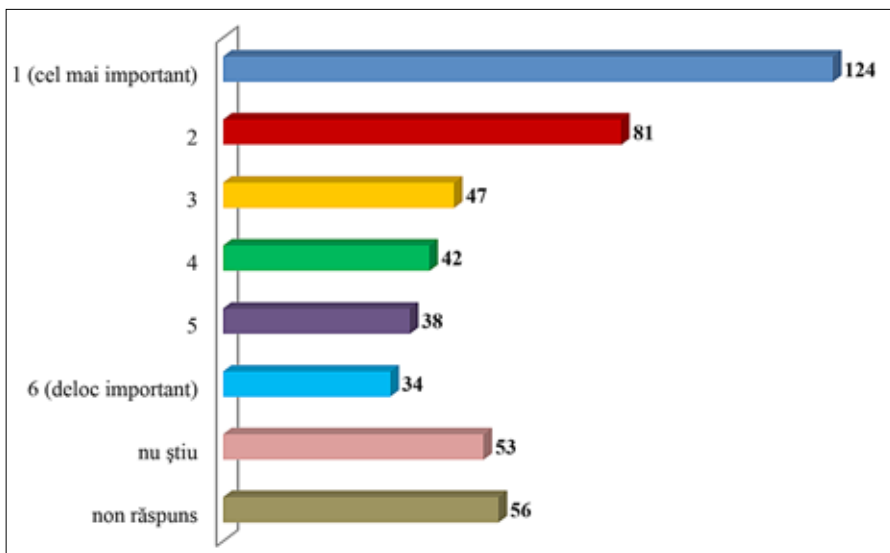

Figura 12

de calificare (48 de persoane) și sunt reprezentanți ai bibliotecilor din învățământul preuniversitar (47 de persoane).

Q 5. La care dintre următoarele centre ce oferă programe de formare continuă ați apelat în ultimii cinci ani? — *Figura 15*

Q 7. La care dintre următoarele centre ce oferă programe de formare con-

tinuă veți apela în următorul an? — *Figura 16*

Potrivit respondenților, sunt solicitate diverse centre pentru a urma programe de formare continuă. Analiza comparată a centrelor la care au apelat și a celor la care se va apela în viitor a permis să tragem concluzia că se păstrează tendințele în preferințele bibliotecarilor. Totodată, la

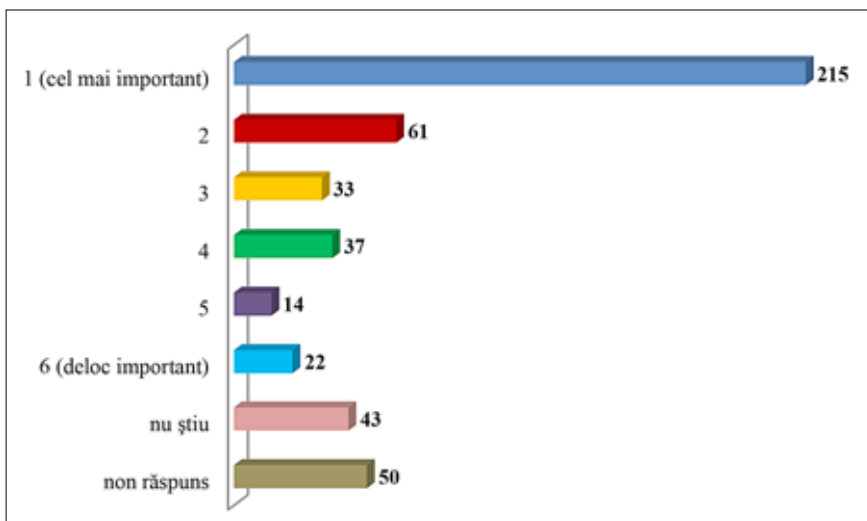

Figura 13

Tabelul 4. De ce credeți că au nevoie în cea mai mare măsură colegii dvs.?

Tip de program / workshop de formare profesională continuă	Cel mai important	%	Deloc important	%
de actualizare a competențelor de specialitate	299	62,9%	7	1,5%
de cunoaștere a legislației specifice domeniului infodocumentar	145	30,5%	19	4%
de adecvare a tehnicilor de prestare a serviciilor infodocumentare la cerințele actuale ale utilizatorilor	183	38,5%	12	2,5%
de dezvoltare a abilităților de comunicare cu utilizatorii	165	34,7%	7	1,5%
de dezvoltare a abilităților de comunicare cu ceilalți colegi	124	26,1%	34	7,2%
de dezvoltare a competențelor digitale	215	45,3%	22	4,6%

CNEPB și la ABRM intenționează să apeleze mai mulți bibliotecari în comparație cu cei care deja au apelat la aceste centre.

Analiză comparată privind apelarea la centrele de formare — Figura 17

Q 8. Ce așteptați în cea mai mare măsură de la un program de formare continuă? (alegeți o singură variantă): — Figura 18

Răspunsul la această întrebare a constat că de la un program de formare continuă în cea mai mare măsură respon-

denții așteaptă noi modalități practice de exercitare a profesiei (69,1%). În același timp, participanții la sondaj au menționat și alte așteptări, cum ar fi:

- schimb de experiență – 30 de respondenți;
- certificate / diplome – 12 de respondenți;
- noi modalități practice de exercitare a profesiei – 11 de respondenți.

Q 10. Participarea la programele de formare continuă vă asigură în primul

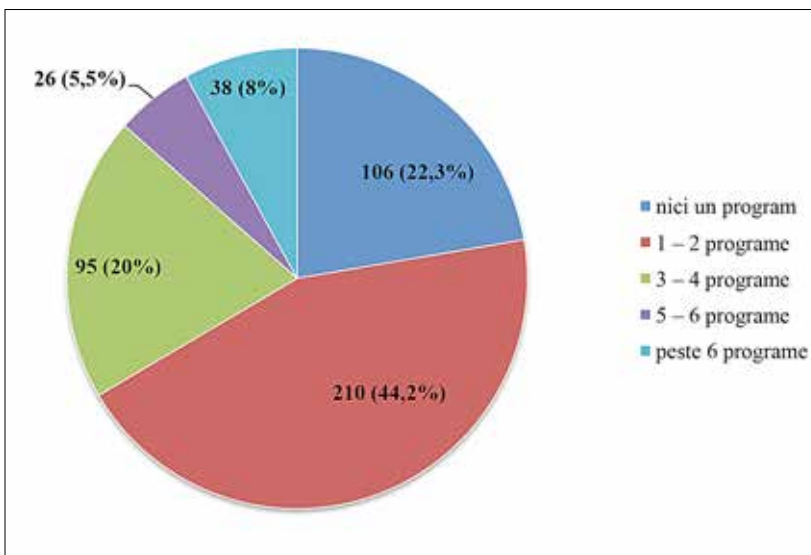

Figura 14

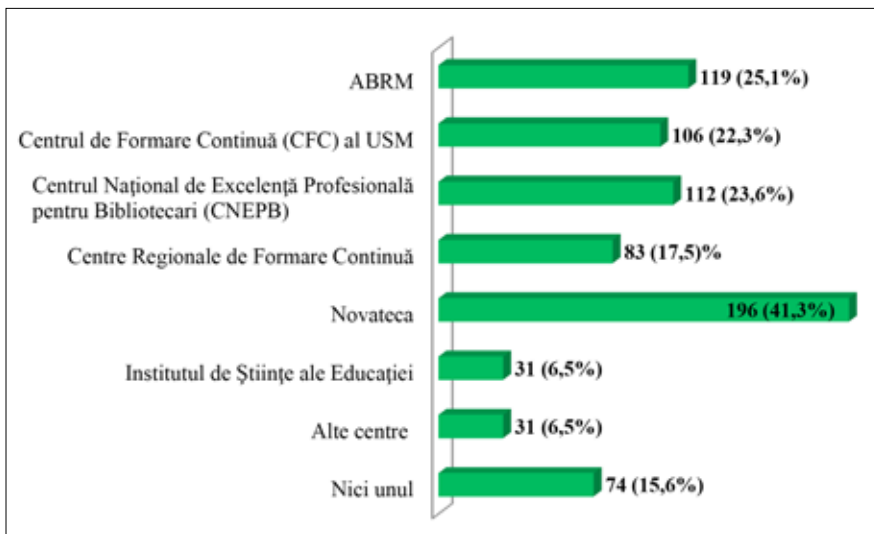

Figura 15

rând (alegeți o singură variantă): — *Figura 19*

Q 13. Ce modalitate de formare vi se pare adecvată? (alegeți maximum trei variante de răspuns): — *Figura 20*

În opinia bibliotecarilor participarea la programele de formare continuă le oferă diverse oportunități (Q 10). Marea majoritate a bibliotecarilor consideră că

participarea la programele de formare continuă va asigura, în primul rând, un plus de profesionalism (46,5%) și un suport în exercitarea profesiei (37,5%). Dimpotrivă, sunt puțini cei care consideră că prin participarea la programele de formare continuă le vor fi recunoscute competențele profesionale la locul de muncă (12,6%).

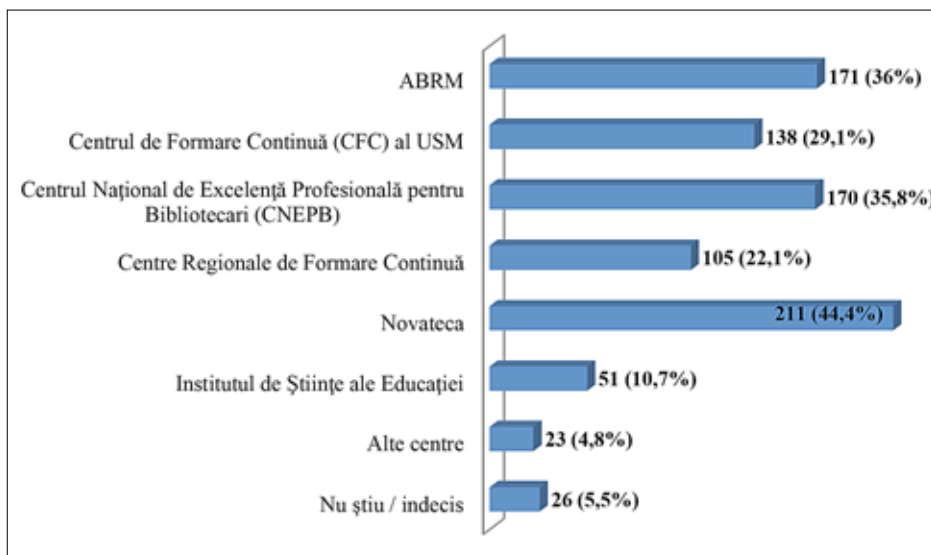

Figura 16

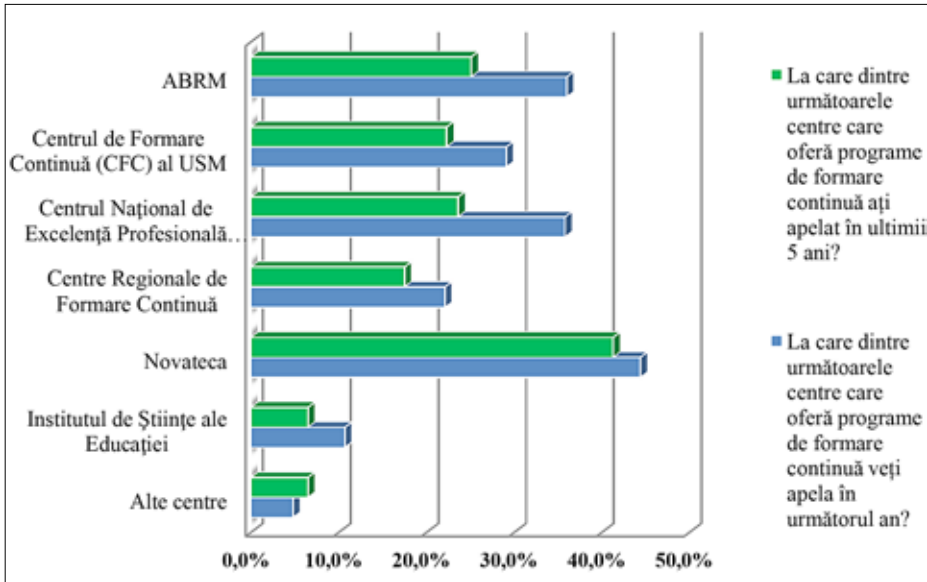

Figura 17

Răspunsul la această întrebare (Q 13) indică preferințele de a urma o formare profesională, în primul rând, la locul de muncă, atât prin formatori din cadrul bibliotecii, cât și prin formatori din afara bibliotecii (89,9%). Această opțiune este, în opinia noastră, legată de dificultățile cu care se confruntă respondenții în procesul de

formare continuă. Una din aceste dificultăți este deplasarea până la un centru de formare continuă, ceea ce necesită și cheltuieli suplimentare pentru transport, cazare și alimentare. În raport cu salariile bibliotecarilor acestea sunt cheltuieli considerabile.

Q 18. Ce dificultăți ați întâmpinat participând la programele de formare

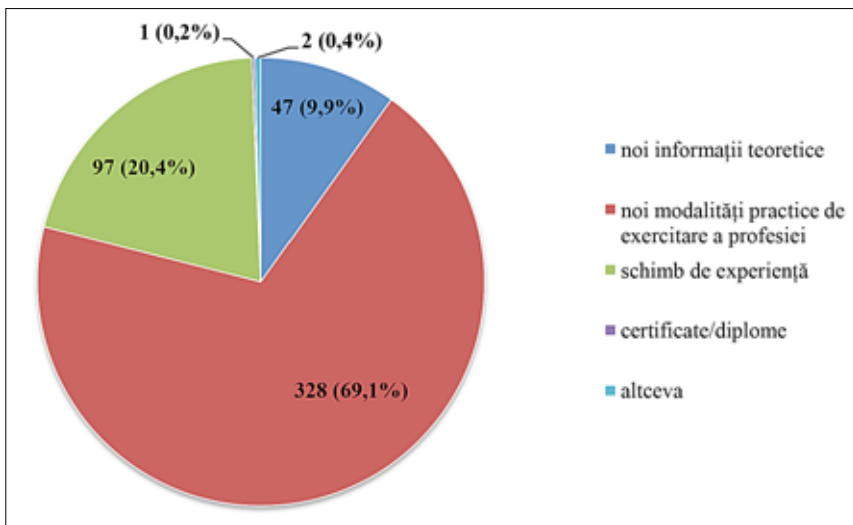

Figura 18

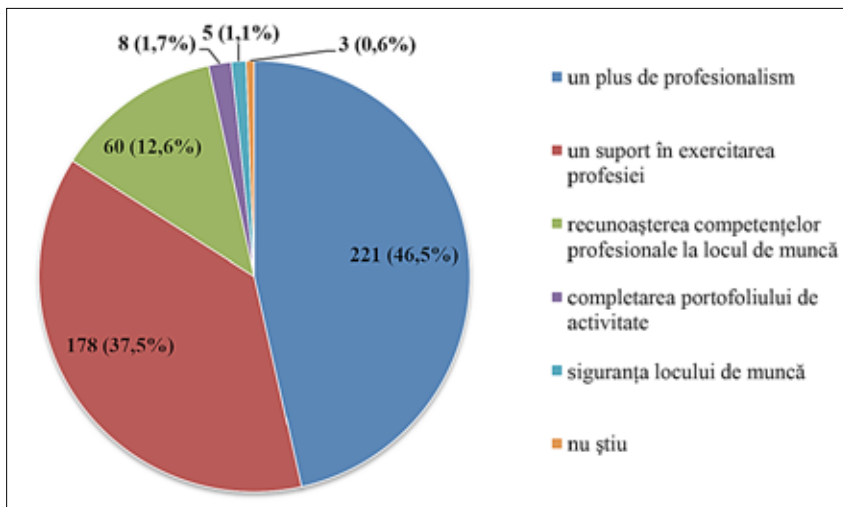

Figura 19

oferite de diverși furnizori de instruire? (alegeți maximum trei variante de răspuns): — Figura 21

Participanții la sondaj au menționat că se confruntă cu o serie de dificultăți atunci când participă la diverse programe de formare continuă. Cele mai mari dificultăți sunt legate de insuficiența de timp pentru instruire (40,6%), distanța mare față de centrul de formare continuă (34,9%) și taxa ridicată de participare (26,5%). Deși

193 de respondenți (40,6%) au declarat că nu au suficient timp pentru a participa la programe de formare continuă, circa 40% din aceștia (67 de respondenți) acordă în mod constant timp și resurse pentru formare continuă într-o măsură mare și foarte mare (Q 6).

Q 23. Alegeți varianta convenabilă de organizare a cursurilor de formare continuă: — Figura 22

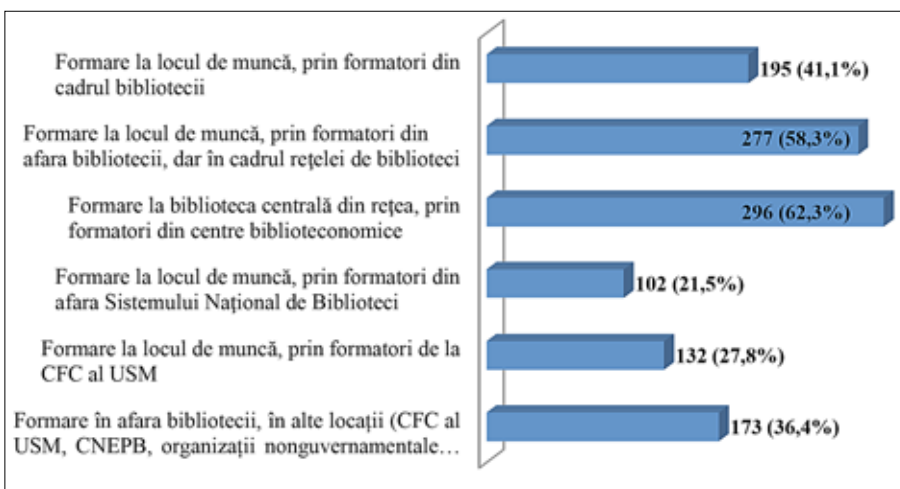

Figura 20

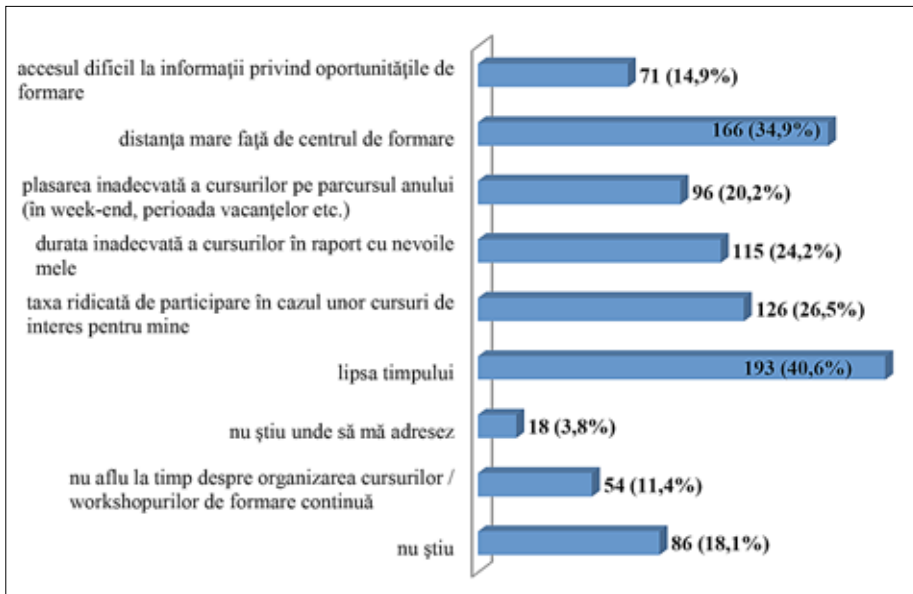

Figura 21

Majoritatea dintre respondenți preferă să urmeze cursurile de formare continuă în timpul săptămânii (69,9%). De asemenea, una din preferințe se referă la cursurile de formare continuă online (23,4%). Însă, doar 45 din cei 111 respondenți, care consideră că este cea mai convenabilă modalitate de a urma o instruire, apreciază organizarea formării continue online ca cea mai preferată (Q 24). Din cei care preferă un sistem

mixt de instruire (70 de respondenți), 27 de persoane consideră că cea mai preferată formă de organizare a instruirii este o combinație între cursul tradițional și cel la distanță, iar 34 de persoane cel mai mult optează pentru o combinație între cursul tradițional și cel online.

Q 24. În ceea ce privește organizarea formării, ce tip de program / workshop de formare profesională continuă ați

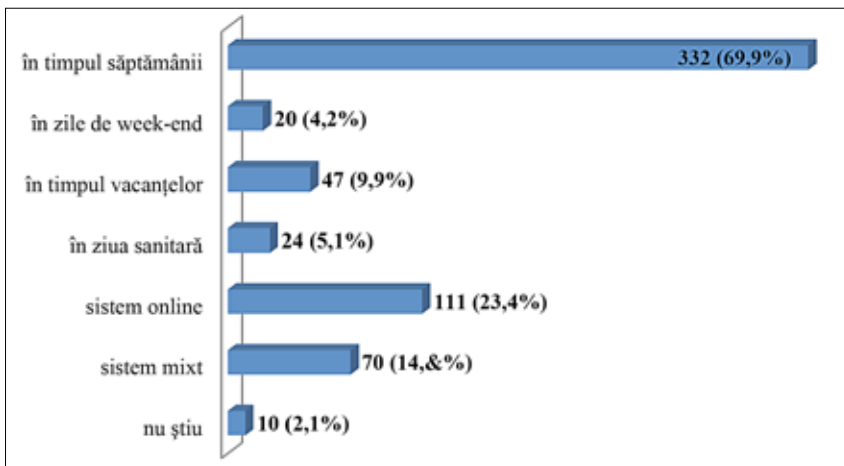

Figura 22

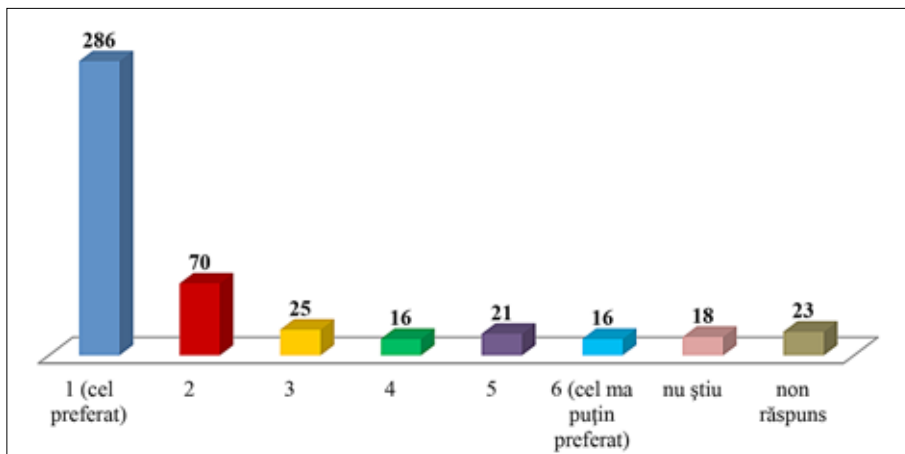

Figura 23

prefera să urmați? (Ordonăți preferințele pe o scală de la 1, cel preferat, la 6, cel mai puțin preferat.)

[tradițional, care presupune prezența fizică la curs pe întreaga durată a acestuia] — *Figura 23*

[la distanță, care presupune, în special, muncă individuală și anumite întâlniri cu formatorii] — *Figura 24*

[online (prin internet), care nu necesită întâlniri de tipul față în față între cursanți și formatori] — *Figura 25*

[o combinație între cursul tradițional și cel la distanță] — *Figura 26*

[combinație între cursul tradițional și cel online (prin internet)] — *Figura 27*

[altă formă] — *Figura 28*

După cum se poate observa din tabelul 5, cel mai preferat tip de program / workshop de formare profesională continuă pe care ar dori respondenții să-l urmeze este cel tradițional, care presupune prezența fizică la curs pe întreaga durată a acestuia (286 de respondenți).

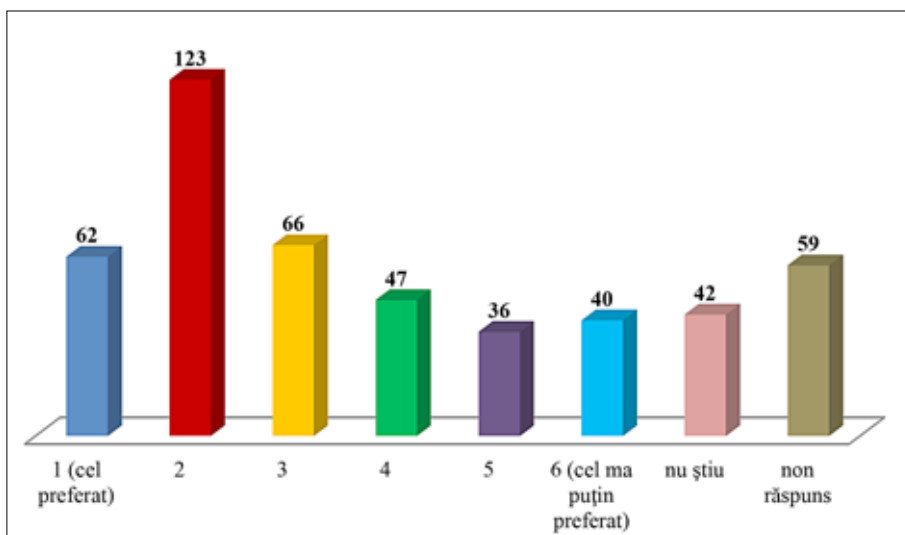

Figura 24

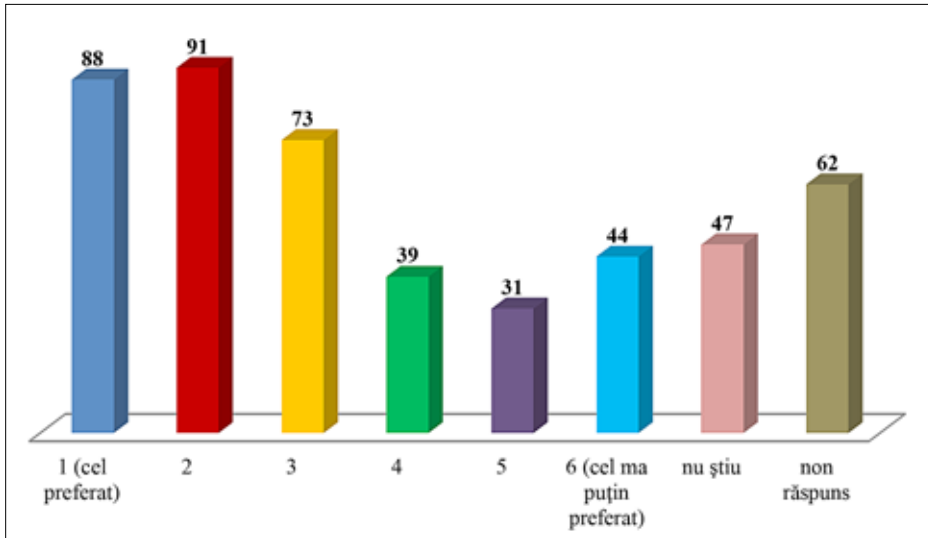

Figura 25

Această opțiune este urmată de cea care prevede o îmbinare între cursul tradițional și cel la distanță (118 de respondenți) și îmbinare între cursul tradițional și cel online (prin internet) (118 de respondenți).

Preferă cel mai mult să urmeze o instruire online (prin internet), care nu necesită întâlniri de tipul față în față între cursanți și formatori 88 de bibliotecari, iar formarea continuă la distanță, care presu-

pune, în special, muncă individuală și anumite întâlniri cu formatorii este cea mai preferată pentru 62 de bibliotecari. 21 de participanți la sondaj au menționat că cel mai mult ar prefera alte forme de organizare a instruirii, inclusiv: conferințe interactive, excursii / activități profesionale la alte biblioteci, învățarea din acțiune (action learning), prin corespondență (telefon sau fax), studiu individual, prezentarea la necesitate.

Tabelul 5. Preferințele tipurilor de programe de formare profesională continuă

Tip de program / workshop de formare profesională continuă	Cel preferat	%	Cel mai puțin preferat	% 15
tradițional, care presupune prezența fizică la curs pe întreaga durată a acestuia	286	60,2%	16	3,4%
la distanță, care presupune în special muncă individuală și anumite întâlniri cu formatorii	62	13,1%	40	8,4%
online (prin Internet), care nu necesită întâlniri de tipul față-în-față între cursanți și formatori	88	18,5%	44	9,3%
o combinație între cursul tradițional și cel la distanță	118	24,8%	11	2,3%
combinație între cursul tradițional și cel online (prin Internet)	118	24,8%	24	5,1%
altă formă	21	4,4%	27	5,7%

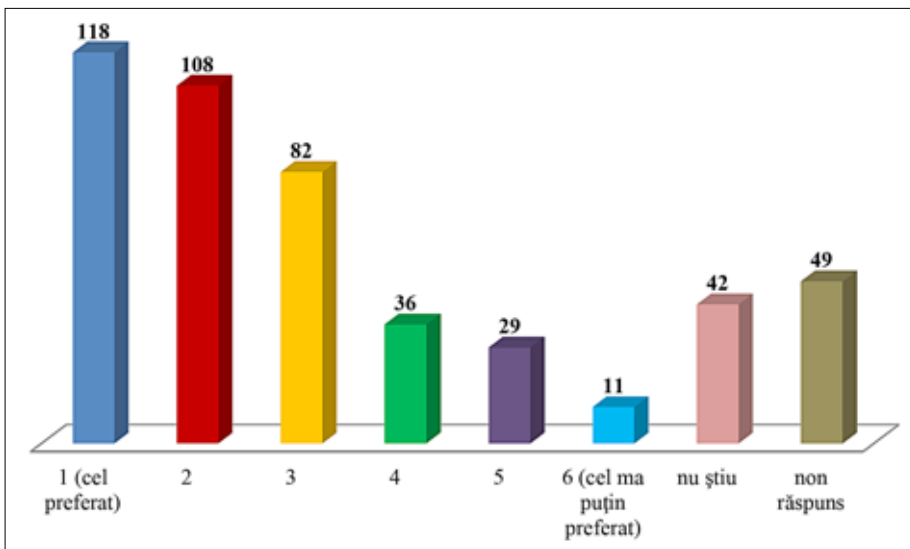

Figura 26

TEMATICA CURSURILOR DE FORMARE CONTINUĂ

Q 21. Tematicile pe care le propun programele de formare continuă sunt adecvate nevoilor de formare proprii? — Figura 29

Pornind de la cerințele comunității bibliotecarilor, Centrul de Formare Continuă (CFC) al USM, Centrul Național de

Excelență Profesională pentru Bibliotecari (CNEPB), precum și alte centre neacreditate de formare continuă în domeniul biblioteconomiei și științei informării din Republica Moldova, oferă diverse forme și metode de formare a competențelor profesionale. De asemenea, este diversă și oferta tematică a acestor instruirii. Răspunzenții au fost rugați să aprecieze pe o scală

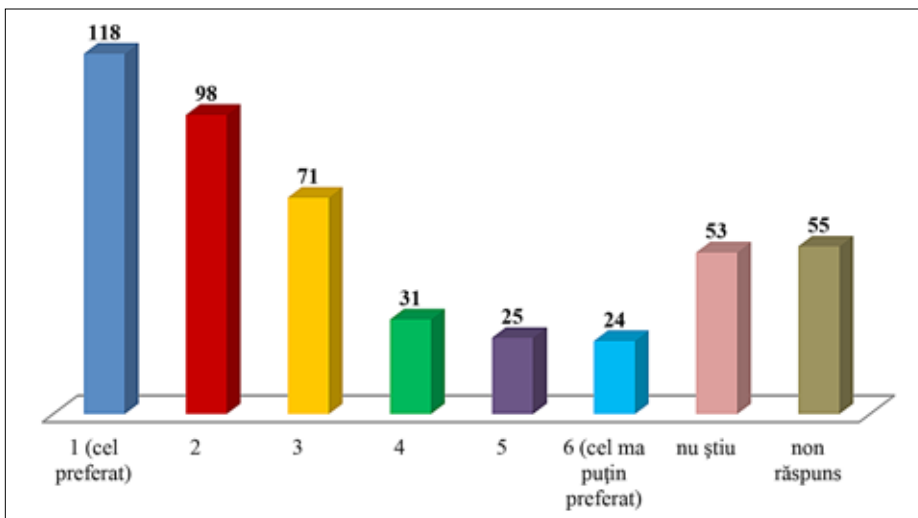

Figura 27

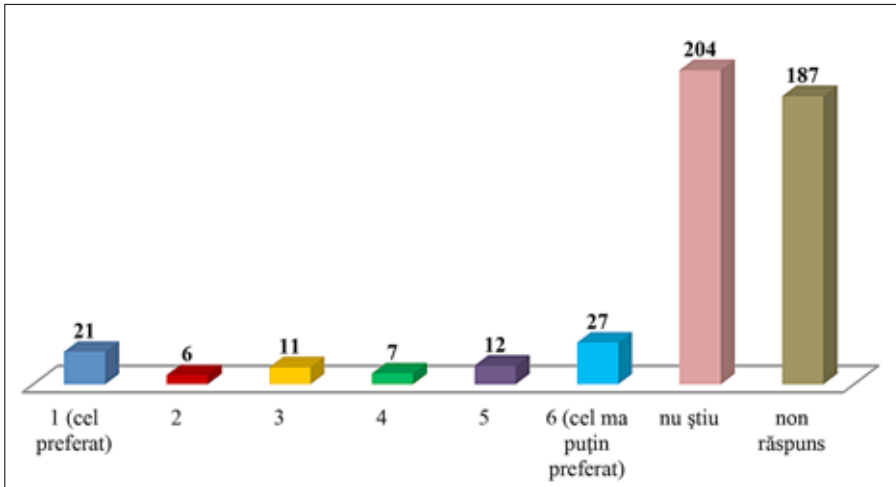

Figura 28

de la 1 (cel mai util) la 5 (deloc util) tematica cursurilor de formare continuă.

Q 15. Pe o scală de la 1 la 5 selectați din tematica propusă cursurile utile pentru perfecționarea Dvs.:

[proiectarea și implementarea serviciilor noi] — Figura 30

[managementul inovațional] — Figura 31

[managementul instituțional] — Figura 32

[managementul asigurării calității] — Figura 33

[managementul de proiect] — Figura 34

[managementul comunicării] — Figura 35

[marketing de bibliotecă] — Figura 36

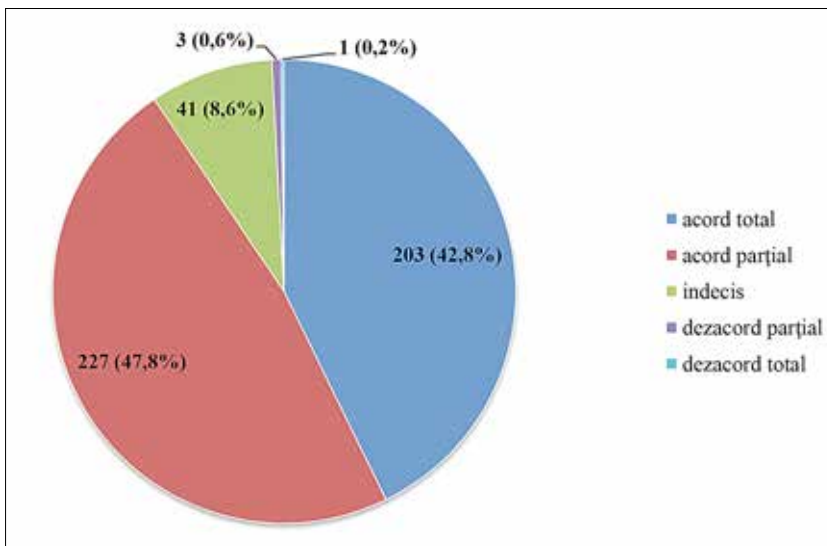

Figura 29

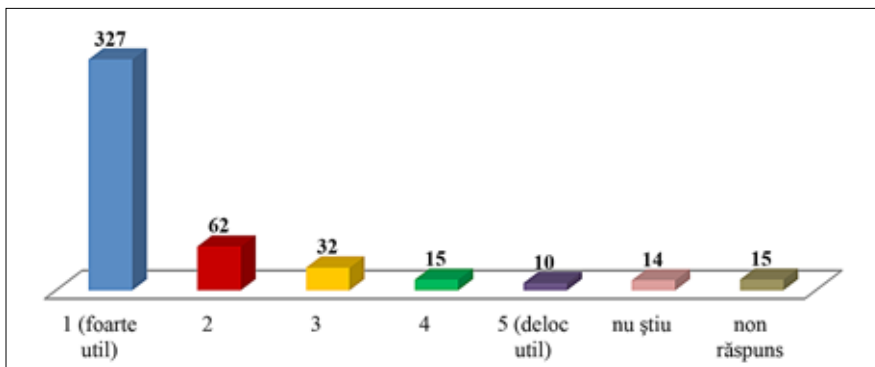

Figura 30

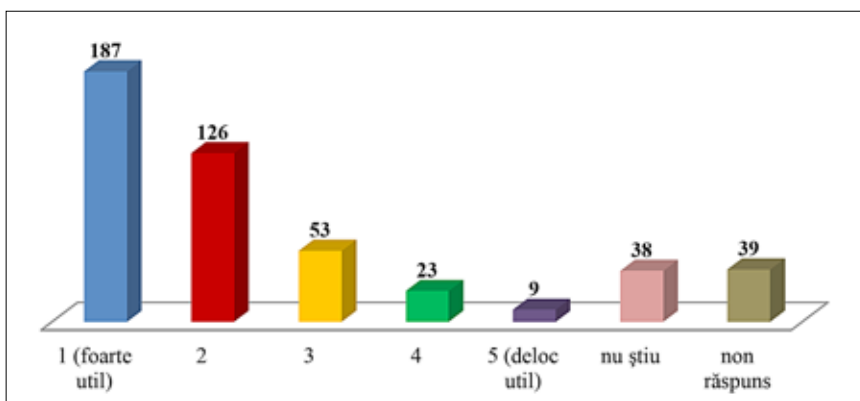

Figura 31

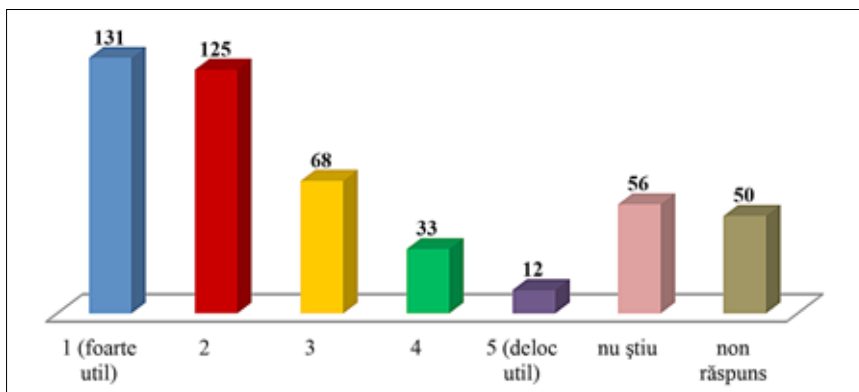

Figura 32

[gestiunea resurselor umane] — Figura 37

[tehnologia de bibliotecă] — Figura 38

[conflicte în bibliotecă] — Figura 39

Astfel, în opinia bibliotecarilor cele mai utile au fost cursurile axate pe serviciile noi ale bibliotecii (327 de bibliotecari, 68,8%), tehnologia de bibliotecă (237

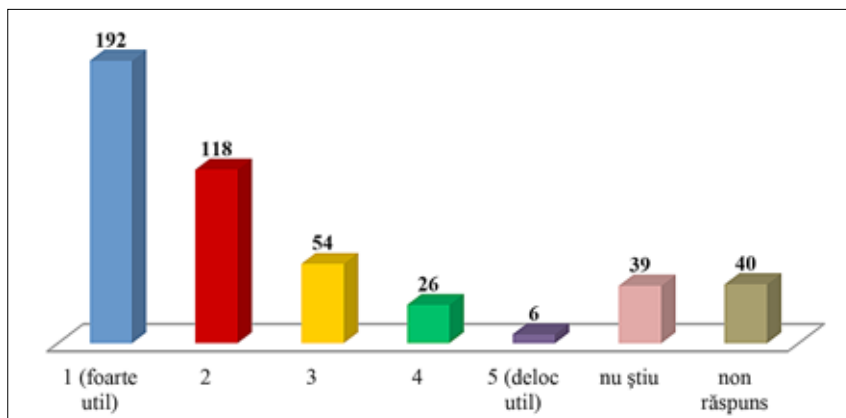

Figura 33

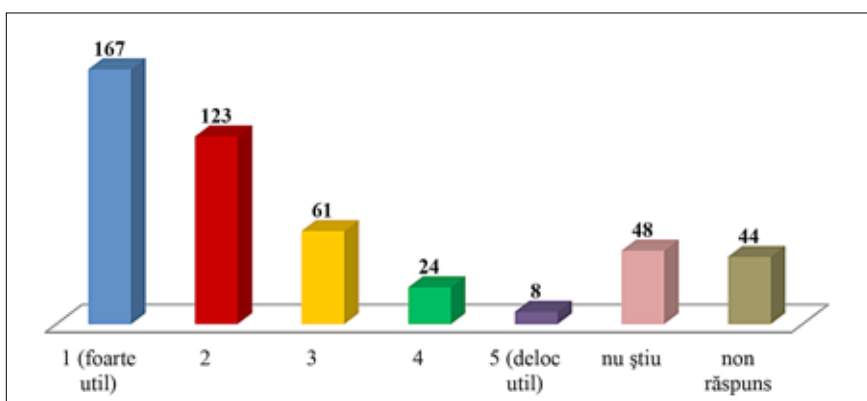

Figura 34

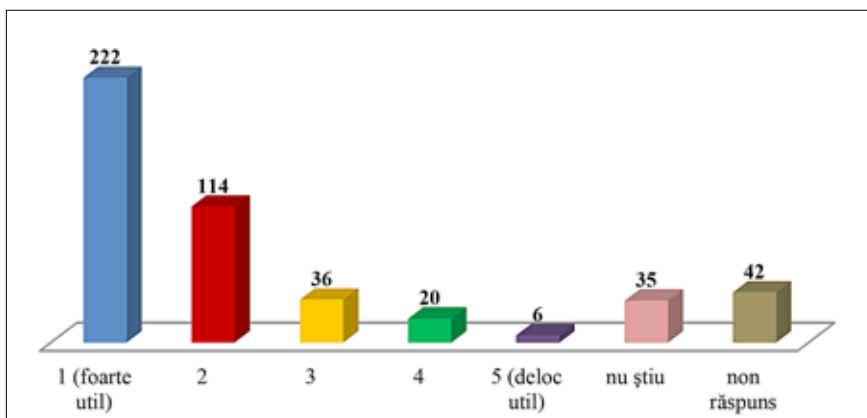

Figura 35

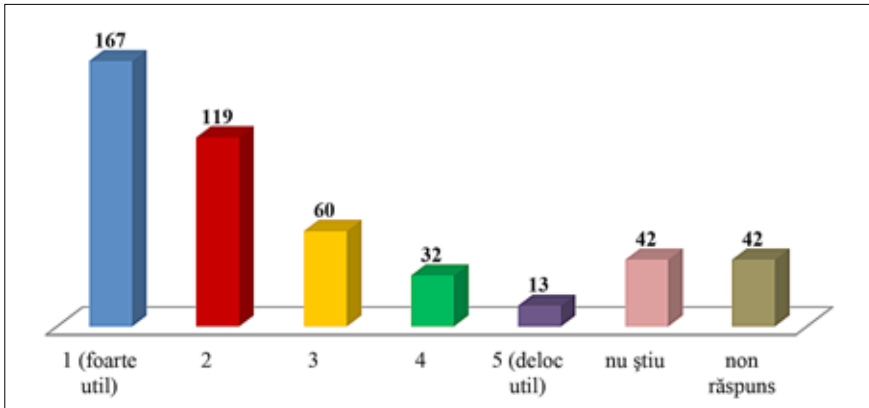

Figura 36

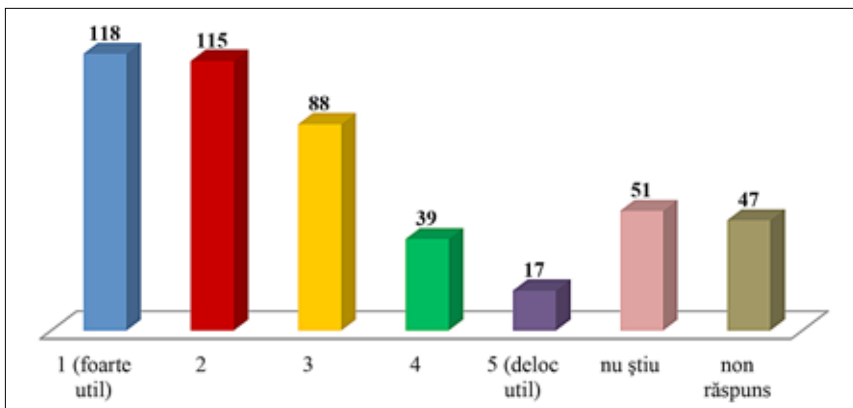

Figura 37

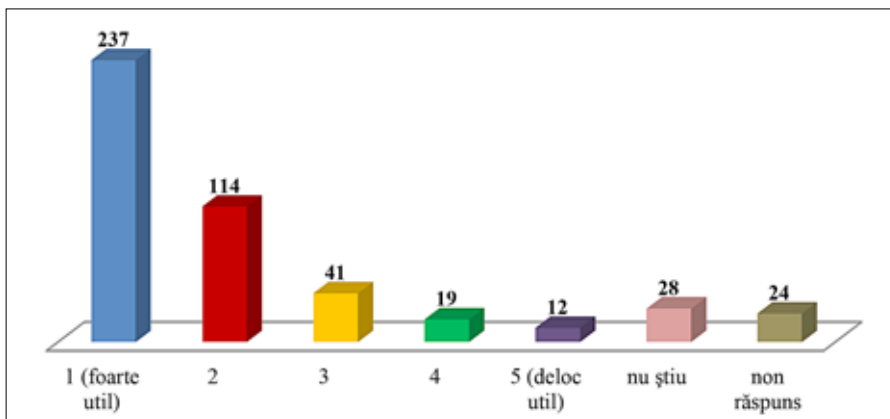

Figura 38

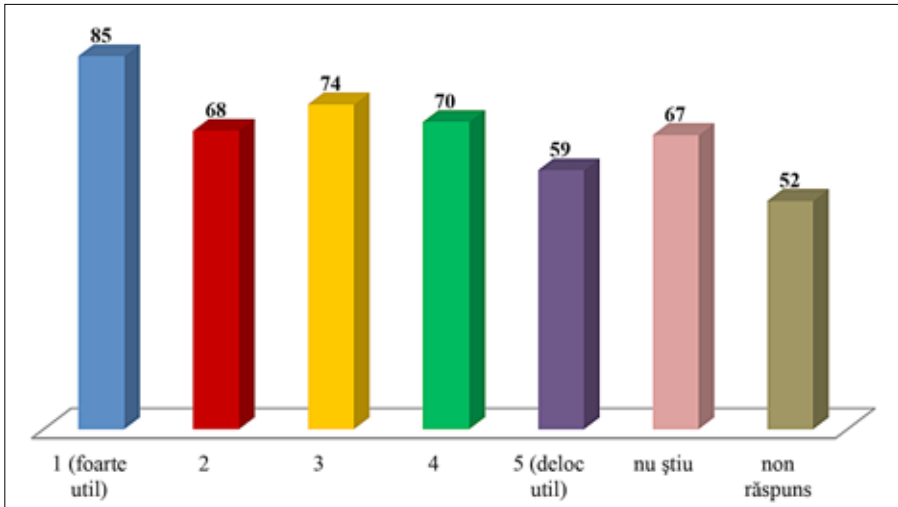

Figura 39

de bibliotecari, 58,3%), managementul comunicării (222 de bibliotecari, 47,7%), managementul asigurării calității (192 de bibliotecari, 40,5%), managementul inovațional (187 de bibliotecari, 39,4%), managementul de proiect (167 de bibliotecari, 35,2%) și marketing de bibliotecă (167 de bibliotecari, 35,2%). Informațiile cu privire la opiniile bibliotecarilor sunt prezentate în tabelul 6.

Deși tema cu privire la conflictele în bibliotecă a fost apreciată ca foarte utilă doar de 85 de bibliotecari (17,9%), bibliotecarii au menționat că nu au suficiente

competențe de comunicare și relaționare, deci de soluționare a conflictelor (Q 14) și ar dori să urmeze un curs de formare continuă la acest subiect (Q 22).

Când au fost rugați să enumere subiectele la care ar dori să urmeze cursuri de formare continuă (Q 22), participanții la sondaj au remarcat următoarele subiecte: marketing de bibliotecă; proiectarea și implementarea serviciilor noi; dezvoltarea competențelor de comunicare, tehnologii informaționale, tehnologii de bibliotecă etc. (tabelul 7). Cei mai mulți dintre respondenți au declarat că ar dori

Tabelul 6. Opinia privind utilitatea tematicii propuse la cursurile pentru perfecționare

Tematica cursurilor	Foarte util	%	Deloc util	%
proiectarea și implementarea serviciilor noi	327	68,8%	10	2,1%
managementul inovațional	187	39,4%	9	1,9%
managementul instituțional	131	27,6%	12	2,5%
managementul asigurării calității	192	40,5%	6	1,3%
managementul de proiect	167	35,2%	8	1,7%
managementul comunicării	222	47,7%	6	1,3%
marketing de bibliotecă	167	35,2%	13	2,7%
gestiunea resurselor umane	118	24,8%	17	3,6%
tehnologia de bibliotecă	237	58,3%	12	2,5%
conflicte în bibliotecă	85	17,9%	59	12,4%

Tabelul 7. Subiecte la care respondenții ar dori să urmeze un curs de formare profesională Managementul proiectului

Management și marketing (Managementul inovațiilor, al calității, evaluarea serviciilor, gestiunea resurselor umane)
Servicii noi, inovative
Comunicare (retorică, discurs public, gestionarea crizelor și conflictelor, localizarea utilizatorilor, scrierea articolelor)
Tehnologii informaționale (crearea poveștilor digitale, crearea blogului, crearea site-ului, Excel, noi soft-uri pentru bibliotecă, competențe digitale)
Advocacy, Legislația de specialitate, Leadership, Fundraising
Tehnologice (CZU, elaborarea bibliografiilor, studierea necesităților informaționale, catalogare, utilizarea softurilor de bibliotecă, organizarea evenimentelor, metodologia cercetării sociologice, catalogarea electronică)

să urmeze un curs de formare profesională axat pe probleme de management (de ex., management inovațional, management al documentelor, management evenimentțial, managementul bibliotecii, management inovațional, managementul calității, managementul comunicării, management instituțional, managementul proiectului, managementul personalului).

Menționăm, însă, că prioritatea tematică a cursurilor de formare continuă nu coincide cu prioritățile în formarea competențelor profesionale (Q 14). În topul listei este cursul managementul proiectului, pe când cel mai mult bibliotecarii vor să-și perfecționeze competențele tehnologice. Această opinie a fost expusă, probabil, ca rezultat al participării bibliotecilor în diverse proiecte, cum ar fi Programul *Novateca*, în care participă majoritatea bibliotecilor publice, sau proiecte de modernizare a învățământului superior care au fost lansate de bibliotecile universitare. Aceste activități necesită competențe de elaborare și gestionare a proiectelor la nivelul instituției, la nivel regional, național sau chiar internațional.

Q 17. Care sunt pentru Dvs. cele mai importante criterii la alegerea unui modul / curs de formare? (alegeți maximum trei variante de răspuns): — *Figura 40*

În baza răspunsurilor la întrebarea cu privire la aspectele care le-au plăcut cel mai mult la ultimul program de formare urmat (Q 19), se poate constata că participanților la sondaj cel mai mult le-a plăcut calitatea, competența și profesionalismul formatorilor; tematica și subiectele de instruire; metodologii și metode de formare; atmosfera la cursurile de formare continuă; posibilitatea de a face schimb de experiență cu alți colegi; locația; accesibilitatea expunerii informației; atitudinea respectuoasă și binevoitoare a formatorilor; realizarea sarcinilor practice; livrarea suporturilor de curs; posibilitatea de a cunoaște informații noi ș.a.

De asemenea, răspunsurile au dezvăluit opinia respondenților privind aspectele care ar trebui îmbunătățite pe viitor în vederea creșterii calității unui astfel de program de formare (Q 20). Informațiile oferite la această întrebare se referă la: diversificarea tematicii cursurilor de formare pentru diferite grupuri de beneficiari; micșorarea taxei de participare; perioada de desfășurare; mai multe ore practice; grup de cursanți mai omogen; formatori din alte domenii și din străinătate; timp mai îndelungat pentru programele de formare continuă; oferirea suporturilor de curs; organizarea cursurilor în teritoriu etc.

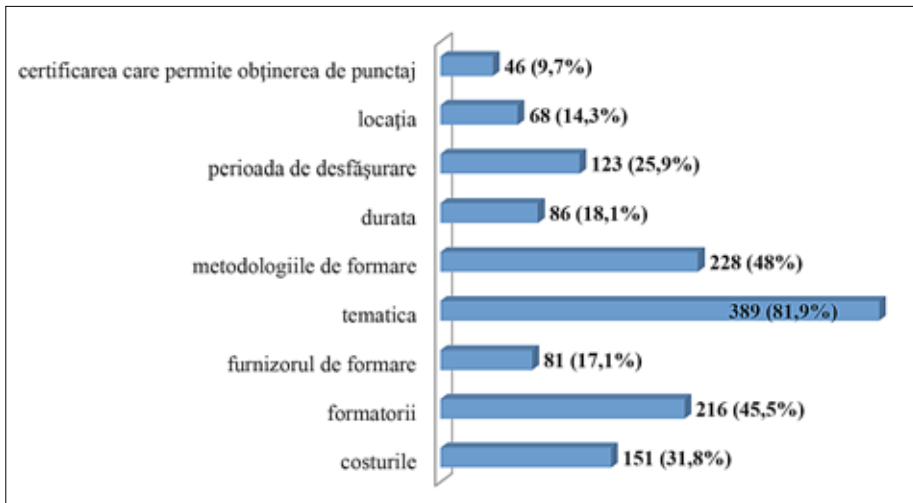

Figura 40

CONCLUZII

Studiul necesităților de formare profesională continuă a bibliotecarilor din Republica Moldova a constatat următoarele:

1. Participarea bibliotecarilor la programele de formare continuă este determinată de nevoia de a căpăta noi competențe profesionale (80,2%) și de dorința de a dezvolta competențe utile în plan profesional (64,8%). Aceasta permite bibliotecarilor să-și asigure un anumit succes în activitatea profesională și să dezvolte o carieră în biblioteconomie.
2. Pentru majoritatea participanților la sondaj (circa 60%) actualizarea continuă a pregătirii profesionale este foarte importantă. Cu toate acestea, un număr foarte mic de bibliotecari acordă foarte mult timp și resurse pentru pregătirea profesională (3,4%).
3. Peste 40 la sută din bibliotecari consideră că pregătirea profesională actuală corespunde în mare măsură cerințelor postului actual și de perspectivă. Totodată, circa 45% din respondenți susțin că pregătirea profesională actuală corespunde doar într-o oareca-

re măsură cerințelor postului actual și de perspectivă. Din acest grup de bibliotecari foarte puțini participă cu regularitate la programe de formare continuă.

4. Factorul determinant pentru menținerea nivelului înalt al competențelor profesionale este actualizarea permanentă a pregătirii profesionale. Din rezultatele obținute constatăm că pentru 63,4% din respondenți actualizarea continuă a pregătirii profesionale este importantă în mare măsură. Cu toate acestea, din acești bibliotecari doar 125 (41,5%) acordă într-o măsură mare timp și resurse pentru pregătirea profesională. Doar fiecare al cincilea bibliotecar consideră că actualizarea continuă a pregătirii profesionale este foarte importantă.
5. Dezvoltarea și actualizarea competențelor profesionale este motivată de asigurarea succesului în activitatea profesională și dezvoltarea unei cariere în biblioteconomie (57,1% de respondenți). Destul de redus este numărul bibliotecarilor care apreciază foarte mult nivelul pregătirii pro-

- fesionale. Astfel, doar 13,9% susțin că pregătirea continuă asigură în măsură foarte mare succesul în activitatea profesională și dezvoltarea unei cariere în biblioteconomie.
6. Potrivit datelor estimate, cei mai mulți bibliotecari doresc să perfecționeze competențele tehnologice (54,1%). Altă competență identificată pentru a fi dezvoltată sau actualizată se referă la comunicare și relaționare cu utilizatorii și colegii de serviciu (37,5%). În opinia bibliotecarilor, în cea mai mare măsură colegii lor de serviciu au nevoie de actualizarea competențelor de specialitate (62,9%). Această apreciere este legată, probabil, de faptul că în prezent doar 29% din personalul bibliotecii are studii superioare de specialitate.
 7. Potrivit rezultatelor studiului, există diverse oportunități de formare profesională. Bibliotecarii participă la cursuri, seminare, workshopuri și alte forme de instruire. Cu toate acestea, destul de mare este numărul persoanelor care în ultimii cinci ani nu au urmat nici un curs de formare continuă (22,3%).
 8. Circa 70 la sută din respondenții cel mai mult așteaptă de la un program de formare continuă noi modalități practice de exercitare a profesiei (69,1%). Puțini bibliotecari consideră că la cursurile de formare continuă ar trebui pus accentul pe noi informații teoretice, deși aproape 10% din bibliotecari consideră că actualizarea cunoștințelor teoretice, de asemenea, este foarte importantă.
 9. Marea majoritate a bibliotecarilor consideră că participarea la programele de formare continuă va asigura, în primul rând, un plus de profesionalism (46,5%) și un suport în exercitarea profesiei (37,5%). Dimpotrivă, sunt puțini cei care consideră că prin participarea la programele de formare continuă le vor fi recunoscute competențele profesionale la locul de muncă (12,6%).
 10. Preferințele privind modalitatea de formare profesională au arătat că bibliotecarii optează, în primul rând, pentru formarea la locul de muncă prin formatori din cadrul rețelei de bibliotecii (58,3%), precum și la biblioteca centrală din rețea prin formatori din centre biblioteconomice (62,3%).
 11. Cele mai mari dificultăți cu care se confruntă personalul din biblioteci, atunci când participă la diverse programe de formare continuă, sunt legate de insuficiența de timp pentru instruire (40,6%), distanța mare față de centrul de formare continuă (34,9%) și taxa ridicată de participare (26,5%).
 12. În opinia mai multor bibliotecari cea mai potrivită modalitate de organizare a formării continue este cea tradițională, care presupune prezența fizică la curs pe întreaga durată a acestuia (60,2%). Foarte puțini bibliotecari optează pentru o instruire la distanță, care presupune, în special, muncă individuală și anumite întâlniri cu formatorii (8,4%), precum și instruirea online (prin internet), care nu necesită întâlniri de tipul față în față între cursanți și formatori (9,3%). Probabil că aceste aprecieri sunt legate de faptul că bibliotecarii nu au suficiente competențe de utilizare a resurselor educaționale digitale și a platformelor de instruire la distanță.
 13. Tematica cursurilor de formare continuă este diversă. În opinia bibliotecarilor cele mai utile sunt cursurile axate pe serviciile noi ale bibliotecii (68,8%), tehnologia de bibliotecă (58,3%), managementul comunicării (47,7%), managementul asigurării calității (40,5%), managementul inovațional (39,4%), managementul de proiect (35,2%) și marketing de bibliotecă (35,2%).

14. Doar 42,9% din bibliotecari consideră că aptitudinile și competențele profesionale corespund cerințelor postului actual și de perspectivă, ceea ce confirmă necesitatea actualizării continue a competențelor profesionale. Actualizarea continuă a pregătirii profesionale este foarte importantă pentru 63,4%, iar 80,2% din bibliotecari participă la diverse programe de formare profesională continuă în scopul de a dobândi competențe profesionale noi.
 15. Potrivit rezultatelor, nu există o concordanță dintre necesitățile de formare a competențelor profesionale și dorința de a urma anumite cursuri de formare continuă. Această discrepanță este legată, posibil, de faptul că o parte din bibliotecari au dificultăți la identificarea necesităților de instruire și a competențelor profesionale care trebuie formate sau actualizate.
 16. Preferințele tematice de formare continuă ale bibliotecarilor sunt diverse, dar majoritatea optează pentru subiectele privind managementul proiectului, management și marketing de bibliotecă, servicii noi și inovaționale pentru utilizatori, dezvoltarea competențelor de comunicare și a competențelor digitale.
- RECOMANDĂRI**
1. Studiarea sistematică a necesităților de formare continuă a personalului de specialitate din biblioteci în scopul elaborării tematicilor de instruire ce ar corespunde acestor necesități.
 2. Analizarea periodică a opiniilor bibliotecarilor privind tematica și formele de servicii educaționale prestate de centrele de formare continuă pentru bibliotecari.
 3. Diversificarea ofertei educaționale centrate pe anumite categorii de cursanți, în funcție de tipul bibliotecii, nivelul pregătirii profesionale, responsabilitățile profesionale etc.
 4. În scopul evitării dublării la organizarea cursurilor de formare continuă pentru bibliotecari să fie identificate tematicile cursurilor pentru fiecare centru educațional.
 5. Coordonarea tematicilor de formare continuă între diverse centre educaționale, cum ar fi Centrul de Formare Continuă al USM, CNEPB al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, Centrul de Statistică, Cercetare și Dezvoltare al BNRM ș.a.
 6. Plasarea pe site-ul sau pagina web a centrelor de formare profesională continuă a tematicilor de instruire, curriculumurilor disciplinelor, tutorialelor și a altor materiale instructive.
 7. Organizarea cursurilor de formare continuă pe baza platformelor de instruire la distanță.
 8. În fișa de post a fiecărui angajat să fie prevăzută responsabilitatea pentru formarea profesională sistematică (autoinstruire, participarea la diverse programe de formare profesională, schimb de experiență etc.).
 9. Planificarea timpului pentru formarea profesională în normarea muncii bibliotecarilor (lunar, anual etc.).
 10. Planificarea în bugetul bibliotecii a unor resurse financiare pentru formarea profesională continuă a angajaților.